

AMERICA LATINĂ – MODEL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ

LATIN AMERICAN ECONOMIC OUTLOOK

Doctorand Alexandru-Marius TUDOR

Doctorand Ana-Maria TUDOR

Rezumat: *Economia mondială încă zbatându-se, America Latină pare să strălucească – dar nu atât de puternic pe cât ar trebui. Guvernele au șansa să propună reforme care, în anumite state, vor fi puse în aplicare.*

Cuvinte-cheie: *dezvoltare; progres; comunitate; comerț; afaceri; companii; politică; democrație; independență; criză.*

Abstract: *With the world economy still sluggish, Latin America will stand out as a relatively bright spot – but not as shining as it should be. Governments will have an opportunity to push on with reforms, which some will take.*

Keywords: *development; progress; community; commerce; affairs; companies; politics; democracy; independence; crisis.*

1. INTRODUCERE

America de Sud este un continent traversat de ecuator, cu suprafața majoritară în emisfera sudică. America de Sud este situată între Oceanul Pacific și Oceanul Atlantic. Este legată, geologic vorbind, de America de Nord prin Istmul Panama, relativ de puțin timp. Anzii Cordilieri, fiind un lanț muntos activ, se desfășoară pe întreaga lungime a continentului, în vest; suprafețele din estul Anzilor sunt acoperite de păduri tropicale și formează vastul bazin al râului Amazon. În partea centrală a continentului situat la est de Anzii Cordilieri se află pampasul.

America de Sud se află pe locul patru în lume în ceea ce privește suprafața, după Asia, Africa și America de Nord. În ceea ce privește populația, se află pe locul cinci, după Asia, Africa, Europa și America de Nord.

În anul 2000 s-a estimat că numărul locuitorilor ajunge la 348 de milioane, echivalentul unui procent de 6% din întreaga populație a lumii. Deși populația Americii de Sud are o moștenire etnică variată, principalele ei elemente sunt constituite de nativii americani și de descendenții spaniolilor, portughezilor și ai negrilor africani.

Varietatea rasială produsă de amestecul atâtor grupuri este largă. Cei mai numeroși sunt așa ziii mețiși, o combinație între iberici și nativii americani. Mai puțin numeroși sunt cei proveniți din amestecul ibericilor și negrilor, iar cei mai puțini sunt nativii americani amestecați cu negrii. Cei mai mulți nativi americani se află în zonele înalte din republicile andene. Populația de origine spaniolă este mai numeroasă în Argentina și Uruguay. În Brazilia, portughezii sunt elementul iberic predominant, iar negrii și mulatrii sunt mai numeroși aici decât în orice altă țară din America de Sud. În Guiana și pe coasta Columbiei și Ecuadorului numărul negrilor este de asemenea mare.

Valul continuu, dar relativ moderat al ibericilor care au venit în America de Sud, în perioada colonială și în secolul ce a urmat proclamării independenței, a crescut spre sfârșitul secolului 19 și până în 1930 prin venirea a milioane de italieni, în principal în Argentina, Brazilia și Uruguay. Germani, polonezi și alte naționalități europene au venit de asemenea, dar într-un număr incomparabil mai mic.

Valul cel mai mare de imigranți asiatici a venit în secolul 19 din India, Indonezia și China. Mulți dintre ei au ajuns în Guiana Engleză și Guiana Olandeză ca muncitori, după abolirea sclaviei. În special după 1900, un număr mare de japonezi s-au stabilit în sud-estul Braziliei, iar mai puțini în Paraguay, Bolivia și în nordul și nord-estul Braziliei.

Populația din America de Sud s-a dublat între 1960 și 2000. Aproape jumătate din populația de pe continent locuiește în Brazilia. 45% din restul populației se află localizată în Columbia, Argentina, Peru, Venezuela, Chile și Ecuador. Creșterea populației este datorată în mare parte creșterii naturale, rata natalității fiind de 221 la 1000 oameni, iar rata mortalității de 8 la 1000 oameni în anul 2000. În multe regiuni, rata mortalității a suferit un declin substanțial de-a lungul multor decade, pe când rata natalității doar de curând a înregistrat o tendință de scădere.

Majoritatea producției din recolte este destinată pentru consumul intern și pentru piețe. Totuși, veniturile din exportul agricol sunt foarte importante în multe din țările sud americane. Marketingul intern și exportul produselor agricole justifică o parte substanțială din activitatea comercială și de producție.

Formele cele mai intensive ale agriculturii comerciale sunt concentrate în jurul orașelor. Produsele agricole perisabile, ca legumele, fructele și produsele lactate sunt cele mai intensive. Producția de recolte rădăcinoase, fasole și porumb este mult mai dispersată. Industria animalieră este dispersată; creșterea bovinelor pentru export este de o mare importanță pentru Argentina, Uruguay, Paraguay și Columbia.

Agricultura orientată spre export se practică cu precădere în zonele tropicale și temperate, unde pământul arabil și accesul la porturi sunt optime. Printre recoltele tropicale, cafeaua este cea mai importantă, aceasta fiind produsă în special în sud-estul Braziliei și în vestul și centrul Ecuatorului. Zahărul este produs pentru export pe coasta statului Suriname, a Perului și a Guyanei. Bumbacul este produs pentru export, de multe decenii, pe coasta Perului.¹

2. ECONOMIA AMERICII DE SUD – TRECUT VS. PREZENT

În decursul ultimului deceniu, economia mondială a trecut printr-o perioadă extrem de dificilă, cunoscând pe parcursul evoluției sale numeroase crize economice și financiare care au contribuit la dezvoltarea în proporții diferite a țărilor lumii, la progresul sau regresul acestora în funcție de contactul (direct sau indirect) cu fenomenele determinante ale acțiunilor respective.

Trebuie menționat faptul că în evoluția noastră, crizele pot fi definite ca fiind situații caracterizate de o instabilitate pronunțată, fiind însoțite de o volatilitate și de o incertitudine în creștere. În situații de criză (orice formă ar îmbrăca ea), ne aflăm într-o permanentă stare de neliniște și de nesiguranță legată de viitor, teamă sau chiar panică. Instinctul nostru de apărare și de conservare ne îndeamnă să ne comportăm uneori irațional și să accentuăm și mai mult această volatilitate deoarece fiecare dintre noi, cu capacitatea cognitivă pe care o avem, filtrăm informația și înțelegem fenomenul în felul nostru, transpunându-l apoi într-un anumit comportament legat de piață. Problema cu definiția acestor crize constă în a spune cât de mare să fie volatilitatea sau căderea piețelor pentru a încadra o evoluție de acest gen în categoria unei crize. Cât de mare să fie inflația, șomajul sau scăderea PIB-ului unei țări pentru a aprecia intrarea ei într-o criză. Convențional s-a stabilit că recesiune este atunci când, după două trimestre succesive, avem de-a face cu scăderea PIB-ului unei țări sau regiuni.

¹ Atlas Geografic Mondial, Ed. a 5-a, București, 2009.

National Bureau of Economic Research (NBER) definește criza ca fiind “o scădere semnificativă a activității economice sau financiare pentru câteva luni reflectată în scăderea PIB-ului, scăderea veniturilor individuale, reducerea nivelului ocupării, diminuarea producției industriale și a consumului”. Există unii specialiști care clasifică aceste crize în: crize sociale (inflație în creștere, șomaj, sărăcie), crize financiare (volatilitate accentuată pe piețele de capital, căderea burselor și revenirea lor spectaculoasă), crize politice (care pot degenera în războaie), crize locale sau internaționale, crize cauzate de dezastre naturale sau crize economice generalizate. Este dificil să facem aprecieri când o criză financiară devine una economică, sau dacă o criză economică generează o criză financiară sau invers. În principiu, vorbim întotdeauna de o criză economică generată fie de cauze financiare, politice sau sociale.

Printre numeroasele crize economice și financiare care au afectat cursul istoriei mondiale se enumără: Marea Criză Interbelică din perioada 1929-1933; șocurile petroliere din perioada 1978-1979, 1981-1982; criza Americii Latine din anii '80 – criza datoriei publice externe; criza din Mexic, 1994-1995; din Brazilia, 1999, din Argentina, 2001-2002, până la actuala criză financiară.²

La începutul epocii moderne cea mai mare parte a Americii (o parte a Americii de Nord, America Centrală, America de Sud, insulele din Marea Caraibilor) erau colonii ale Spaniei. Portugalia stăpânea Brazilia. Unele teritorii neînsemnate, dar importante pentru întreținerea bazelor maritime aparțineau Angliei, Franței și Olandei.

Din punct de vedere economic coloniile latino-americane erau foarte înapoiate. Locuitorii se ocupau cu agricultura și creșterea vitelor, dar aceste ramuri ale economiei nu erau stimulate de colonizatori. Aproape toate pământurile arabile aparțineau moșierilor și plantatorilor creoli. Ei cultivau, folosind munca sclavilor, trestie de zahăr, cafea, bumbac, indigo și altele, prin exportul cărora comercianții monopolizati și guvernul spaniol acumulau venituri foarte mari. Industria coloniilor era slab dezvoltată. Metropola interzicea producția și prelucrarea fierului. În schimb, mai ales în Mexic și Peru, se extrăgea mult aur și argint, iar în Brazilia – aur și diamante, comercializate în lumea întreagă. Veniturile metropolei și ale stăpânilor de mine erau fabuloase.

² C. Eliana, *Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts*, London, 2010.

Economia coloniilor portugheze era în mare măsură sub influența Angliei. Coloniștii nu aveau dreptul de a face comerț cu statele străine și de aceea se ocupau cu comerțul de contrabandă. Politica economică a metropolei ducea la stagnarea dezvoltării capitalismului în colonii. Populația coloniilor era lipsită de drepturi politice. Puterea supremă aparținea vice-regilor, numiți de rege. Ei conduceau coloniile cu ajutorul guvernatorilor de provincii. Funcția administrației consta în strângerea impozitelor și respectarea legilor coloniale, adoptate de metropolă, precum și în îmbogățirea administrației, în rândurile căreia domnea corupția. În Brazilia, regimul social-economic se baza pe sclavie. Populația coloniilor plătea mari impozite și în folosul bisericii catolice, carcera ocrotită de stat și care aplica pe larg închiziția. În coloniile franceze, engleze, precum colonia engleză Surinam, pământurile arabile le aparțineau plantatorilor albi, aristocraților și comercianților bogați, care cultivau mai ales trestia de zahăr. Majoritatea populației din aceste colonii o alcătuiau sclavii negri. Coloniile erau conduse de guvernatori, numiți de metropolă, în administrația locală, rolul principal îl jucau plantatorii bogați. Coloniile plăteau anual un anumit impozit în vistieria metropolei.³

Anii au trecut, iar America Latină, împovărată în trecut de falimente naționale din cauza datoriilor, de devalorizări ale monedelor naționale și de solicitări de salvare financiară adresate țărilor bogate, trece acum printr-o perioadă de creștere economică robustă, pe care statele din emisfera nordică au toate motivele s-o invidieze.⁴

³ W. Edwin, *History Of Latin America: New Edition*, London, 2009.

⁴ Crizele financiare ale anilor '80 din America Latină au fost considerate modele de primă generație. Creșterea îndatorării publice finanțate prin aportul de capital bancar a devenit nesustenabilă în urma accelerării inflației și supraevaluării cursurilor valutare. Factorii determinanți ai acestor crize erau de natură macroeconomică, sursele lor putând fi regăsite în sectorul public, respectiv incompatibilitatea între dezechilibrul finanțelor publice și constrângerile externe. Țările latino-americane au parcurs cu o mare viteză drumul către criza datoriilor din 1982 din cauza unor factori interni și externi. Cel mai important factor extern l-a constituit creșterea ratei internaționale a dobânzii. Cel mai grav factor intern l-a constituit aplicarea unor politici valutare inadecvate, care au provocat deprecierea considerabilă a monedelor naționale la începutul anilor '80. În America Latină, politica valutară a avut un caracter relativ unitar. În perioade similare ale dezvoltării lor economice, politicile valutare ale acestor țări au împărtășit o puternică similaritate. Programele de stabilizare nu au diferit semnificativ, crizele dintr-o țară sau alta au avut efect de antrenare și în celelalte țări, reformele au vizat aceleași obiective și au fost îndeplinite pe aceleași căi. În perioada 1973-1976, economia acestor țări era caracterizată de două probleme economice grave: inflația galopantă și dezechilibrul balanței externe. Rata anuală a inflației în țările Conului Sudic (Chile, Argentina și Uruguay) a înregistrat valori foarte mari și anume: 600% în Chile (1973), 300% în Argentina (1975), și 100% în Uruguay (1973). Iar dezechilibrul balanței de plăți în anul 1973 echivala cu 20% din valoarea exporturilor în Chile, 27% în Uruguay și 37% în Argentina. Exporturile puteau acoperi în Chile 52,6% din datoria externă, în Argentina doar 43,4%, iar în Uruguay numai 40%.

În timp ce Statele Unite și Europa se luptă cu deficitele mari și cu amenințările la adresa fragilei lor redresări după criză, regiunea Americii Latine este surpriza momentului.

Cererea puternică de materii prime venită din Asia, ca de pildă pentru minereul de fier, combinată cu politicile din câteva economii ale Americii Latine, de control al deficitelor și de păstrare a unei inflații reduse, încurajează investițiile și alimentează mare parte a acestei creșteri. Banca Mondială estimează că economia regiunii va crește în 2010 cu 4,5%. Recentele date privind creșterea economică din America Latină au depășit și așteptările multora dintre guvernele din regiune.

Brazilia, cea mai mare putere a semicontinentului, conduce plutonul regional al celor care și-au revenit după criza financiară mondială din 2009, crescând în primul trimestru cu 9% față de aceeași perioadă din anul trecut. Banca centrală a Braziliei a anunțat că la sfârșitul anului s-ar putea înregistra 7,3% creștere a PIB, cel mai rapid ritm din ultimii 24 de ani.⁵

3. PROCESUL DE INTEGRARE ECONOMICĂ ÎN AMERICA DE SUD

PRINCIPALELE GRUPĂRI ECONOMICE

Pe continent, prima organizație de integrare a fost **Asociația Latino Americană a Comerțului Liber (ALALC)**, creată la 18 februarie 1960 prin Tratatul de la Montevideo. Aceasta includea următoarele state: Argentina, Brazilia, Chile, Mexic, Peru, Uruguay și Paraguay. Ulterior, la grupare au aderat Columbia și Ecuador (1961), Venezuela (1966) și Bolivia (1967). Tratatul prevedea ca, într-o perioadă de tranziție de 12 ani, progresiv, barierele vamale ale statelor membre să fie limitate. Datorită unor tarife protecționiste, care au continuat să fie practicate pe plan internațional, progresele au fost mai lente, iar schimburile comerciale între statele membre au fost mai dezvoltate și în anii următori, în domeniul produselor primare. Integrarea în cadrul ALALC a generat unele insatisfacții, care în anul 1961 au determinat înlocuirea vechii asociații prin Asociația Latino Americană de Integrare (ALADI), iar în anul 1969, țările mici din ALALC au constituit Grupul Andin, în urma acordului încheiat la Cartagena.

Asociația de Integrare Latino-Americană (ALADI) a fost constituită în 1980 prin Tratatul de la Montevideo, înlocuind Asociația Latino-Americană a Comerțului

⁵ C. Eliana, *Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts*, London, 2010.

Liber – ALALC, înființată în 1960. Cuprinde 12 țări membre: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Cuba, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela.

Realizările concrete obținute de ALADI până în prezent pe linia integrării economice sunt relativ modeste. Totuși, perfecționarea cadrului normativ – așa numitele acorduri de complementaritate economică – a contribuit sensibil la creșterea schimburilor comerciale între țările membre, în special datorită simplificării regimului tarifelor vamale. În același timp, pe baza metodologiei ALADI, precum și a acordurilor de comerț și cooperare în domeniile tehnic, științific, al transporturilor etc., au fost constituite: MERCOSUR (Piața Comună a Sudului: Argentina, Brazilia, Paraguay și Uruguay – 1991) și Grupul celor Trei – G3 (Columbia, Mexic, Venezuela) – zonă de comerț liber.

Intrarea în vigoare a **NAFTA** (SUA, Canada și Mexic), la 1 ianuarie 1994, a condus la o serie de divergențe motivate de prevederile art. 44 al Tratatului de la Montevideo de constituire a ALADI. Conform prevederilor acestui articol, facilitățile acordate de o țară membră ALADI trebuie extinse automat celorlalte state membre (în cazul NAFTA, Mexicul trebuia să extindă tratamentul preferențial acordat SUA și Canadei celorlalți membri ALADI). Această problemă nu a fost depășită nici până în prezent, datorită poziției ferme a Braziliei, care nu acceptă modificarea respectivei prevederi.

Dezvoltările ce au avut loc pe plan regional și subregional au plasat ALADI pe un loc secundar, întrucât, în noile structuri economice create, fiecare stat membru acționează independent, deși, în linii generale, urmărește scopurile inițiale ale Asociației. Într-o încercare de a se adapta la noile cerințe impuse de procesele de integrare pe continent, ALADI acționează pentru consolidarea rolului său de factor de armonizare și articulare a acestor procese la nivelul Americii Latine.

În 1969, prin Acordul de la Cartagena (Columbia), s-a constituit **Pactul Andin**. La reuniunea ordinară a Consiliului Prezidențial Andin din martie 1996, din orașul peruan Trujillo, au fost semnate „Declarația de la Trujillo” și „Protocolul de modificare a Acordului de la Cartagena”, conform cărora Pactul Andin a fost transformat în „**Comunitatea Andină de Națiuni**” (**CAN**). Reuniunea de vârf a țărilor membre (Trujillo, Peru, 9-10 martie 1997) a aprobat crearea CAN, constituită din: Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru și Venezuela. Au statut de observator 25 de țări și organizații internaționale. România are statut de observator din 1982. CAN are sediul la Lima (Peru).

Scopul organizației este integrarea în domeniile economic, financiar, monetar, al educației, muncii și sănătății, cu „scopul valorificării, în interes național, a bogățiilor și resurselor naturale ale țărilor membre, printr-o dezvoltare independentă, armonioasă și echilibrată”. La reuniunea de la Lima, din iunie 2000, au fost convenite liniile directoare pentru crearea Pieței Comune Andine, până, cel mai târziu, la 31 decembrie 2005, iar la cea desfășurată la Santa Cruz de la Sierra – Bolivia, în ianuarie 2002, s-au adoptat importante hotărâri privind accelerarea procesului de integrare a regiunii andine. Evoluția proiectului CAN se dovedește, totuși, lentă și uneori contradictorie, fiind condiționată, pe de o parte, de situația dificilă a țărilor membre, iar pe de altă parte, de tensiunile existente între Columbia și Venezuela. CAN este interesată să dezvolte mai amplu raporturile sale cu Uniunea Europeană, dar pași concreți sunt deocamdată destul de modești.

ALADI și Grupul Andin și-au orientat obiectivele spre accelerarea ritmului liberalizării comerțului și promovării unei dezvoltări industriale echilibrate în regiune. Succesele au fost limitate, din cauza unor puternice tendințe protecționiste din partea unor membri. Deși a înlocuit termenul de „piață comună” cu cel de „sistem de integrare globală”, Grupul Andin nu a reușit, încă, să adopte un tarif vamal comun.

GRUPUL CELOR 3(G3) fost inițiat în 1989 între Columbia, Mexic și Venezuela ca mecanism de promovare a integrării celor trei țări și a cooperării acestora cu statele din America Centrală și zona Caraibilor. În februarie 1993 a avut loc, la Caracas, Summit-ul G3 și al celor 6 state centro-americane (Panama, Costa Rica, Nicaragua, El Salvador, Honduras, Guatemala), toți cei nouă șefi de stat semnând Angajamentul de la Caracas.

La 12 mai 1994, cu prilejul reuniunii ibero-americane de la Cartagena – Columbia, președinții Columbiei, Mexicului și Venezuelei au semnat Acordul de comerț liber între țările membre ale G3. Obiectivul principal al Acordului este liberalizarea fluxurilor comerciale reciproce, pentru care se stabilește un program de reducere progresivă a taxelor vamale la aproape toate produsele (sunt doar câteva excepții), cu câte 10 % pe an, astfel încât, în anul 2005, liberalizarea să fie totală. Rezultatele G3 prefigurează un bilanț pozitiv și perspective încurajatoare pentru viitor. Între rezultatele palpabile se evidențiază volumul de 3 miliarde dolari al schimburilor dintre cele trei țări (din care 2,1 miliarde dolari reprezintă schimburi bilaterale dintre Venezuela și Columbia) sau investițiile reciproce, între care se remarcă investițiile, semnificative ca volum, făcute în Venezuela de întreprinderi publice și private din Mexic. Se subliniază pe bună dreptate că aceste investiții –

multe dintre ele „încrucișate” – generează fluxuri comerciale pe termen lung, cât și alte efecte favorabile, ca transferul de tehnologii, crearea de noi locuri de muncă etc.

Nu mai puțin semnificativ este rolul stabilizator al G3 în regiune, atât prin acomodarea intereselor celor trei state membre în relațiile lor cu statele centro-americeane, cât și prin calmarea unor probleme conflictuale din relațiile bilaterale columbiano-venezuelene.

Piața Comună Central Americană (PCCA – Mercado Comun Centroamericano) a fost creată de Organizația Statelor Central Americane în baza Tratatului General de Integrare Economică Central Americană, semnat la Managua (Nicaragua) la 13 noiembrie 1960. Acordul a fost ratificat de către toate țările în septembrie 1963. Cele cinci țări membre sunt: Costa Rica, Salvador, Guatemala, Honduras și Nicaragua. În decembrie 1991, șefii de state din șase țări central-americeane (țările PCCA și Panama) au semnat Protocolul de la Tegucigalpa de constituire a **Sistemului de Integrare Central Americană (SICA – Sistema de la Integracion Centroamericana)**.

Tratatul General a fixat ca obiectiv de bază liberalizarea comerțului intra-regional și crearea unei zone de comerț liber, formarea unei uniuni vamale și adâncirea procesului de integrare prin constituirea unei piețe comune. Un alt obiectiv a fost acela al unei politici comune privind acordurile comerciale internaționale pentru materii prime.

Procesul de integrare economică a evoluat însă lent, cu dificultăți create de ideologia și de politica economică între guvernele țărilor membre, probleme în asigurarea aprovizionării interne, măsurile protecționiste luate de țări terțe, fluctuațiile și declinul prețurilor la principalele materii prime exportate de țările PCCA, nivelul ridicat al datoriei externe, deficitul de resurse valutare, dobânzile ridicate. Liberalizarea schimburilor intraregionale a fost unul din primele obiective atinse. Cu toate acestea, în anul 2000, ponderea schimburilor intraregionale a fost de numai 12,1% la exporturi și 10,9% la importuri, țările PCCA înregistrând un declin comparativ cu ponderile de export de 12,0% și respectiv de import de 12,3% din anul 1995.

Comunitatea Caraibelor (CARICOM) este o organizație de 15 națiuni din Caraibe și dependente. Principalele scopuri ale CARICOM sunt de a promova integrarea economică și cooperarea între membrii săi, pentru a se asigura că beneficiile integrării sunt în mod echitabil partajate, și de a coordona politica externă. Activitățile sale majore implică: coordonarea politicilor economice și planificarea dezvoltării; conceperea și instituirea de proiecte speciale pentru țările mai puțin

dezvoltate în cadrul competenței sale; funcționează ca o piață unică regional pentru mulți dintre membrii săi (Caricom pieței unice); manipularea disputelor comerciale regionale. Sediul Secretariatului se află în Georgetown, Guyana.

Comunitatea Caraibelor (CARICOM), inițial Comunitatea Caraibelor și Piața Comună, a fost stabilit prin Tratatul de la Chaguaramas, care a intrat în vigoare la 1 august 1973. Primele patru semnături au fost Barbados, Jamaica, Guyana, Trinidad și Tobago.⁶

MERCOSUR – UN ACTOR GLOBAL AL PIEȚEI LATINO-AMERICANE

Piața Comună a Americii de Sud constituie astăzi al patrulea spațiu comercial al lumii după: Europa, America de Nord și Asia de Sud-Est. Cu o suprafață de aproape 12 milioane km pătrați, de peste patru ori mai mare decât Europa, MERCOSUR reprezintă o piață potențială de peste 200 milioane de consumatori și un PIB total de peste 1000 miliarde USD.

Mercosur este astăzi unul din poliile majore de atracție a investițiilor pe plan mondial. Motivele acestui succes sunt multiple: MERCOSUR are cea mai mare rezervă de resurse naturale din lume, resursele energetice, în special minerale și resurse hidroelectrice; rețelele de comunicații sunt avansate și parcurg un continuu proces de renovare. Peste 2 milioane de km de șosele conectează orașele majore, iar transportul aerian este susținut de peste 6000 de aeroporturi. Mai mult, MERCOSUR are unul dintre cele mai importante sectoare industriale și una dintre cele mai dinamice economii din lume, fiind, totodată, și un participant important la comerțul mondial.

Astăzi, Mercosur este formată din cele patru membre fondatoare, Brazilia, Argentina, Paraguay, Uruguay și Venezuela (din 9 septembrie 2005), fiecare având statut de "membru cu drepturi depline". Mercosur mai are cinci membri asociați: Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador și Peru.

Obiectivele generale ale Mercosur sunt:

- libera circulație a bunurilor, serviciilor și a factorilor de producție; eliminarea vămii directe și ridicarea restricțiilor netarifare pentru tranzitul produselor, precum și alte măsuri cu efect similar;
- instituirea unui tarif extern comun (TEC);

⁶ Latin American Economic Outlook – Transforming the State For Development, 2012.

- coordonarea politicilor macroeconomice și sectoriale ale statelor membre, referitoare la comerțul internațional, agricultura, industrie, taxe, sistem monetar, capitaluri, servicii, transporturi și comunicații și orice alte domenii pentru a asigura libera circulație între statele membre;

- armonizarea legislației țărilor membre.

Aceste obiective au fost concepute, elaborate și discutate în cadrul unor întâlniri și protocoale și parafate prin tratate care au fost ratificate de toate statele membre.

Alte obiective, dar la fel de importante pentru organizație, au fost:

- creșterea randamentului și a productivității pentru cele patru economii, cu deschiderea piețelor și accelerarea dezvoltării economice;

- perspective mai bune pentru folosirea mai judicioasă a resurselor disponibile;

- conservarea mediului;

- îmbunătățirea comunicațiilor;

- armonizarea și coordonarea politicilor macroeconomice și complementarea diferitelor industrii.

Politica economică a organizației a fost îndreptată spre cele trei obiective principale: zona de comerț liber, uniunea vamală și piața comună.

Asta a făcut necesar ca țările să-și deschidă economiile și, în același timp, să crească procesele regionale de integrare.

Țările au nevoie să fie mai eficiente, în special în comerțul internațional. În acest context, majoritatea obiectivelor sunt standardele de calitate și optimizarea mijloacelor de producție.

Mercosur reprezintă o prezență semnificativă în America Latină, țările membre reprezentând mai mult de două treimi din populația continentului sud-american. Catalogat ca al treilea bloc comercial ca mărime, cu o dezvoltare rapidă în anii 90, s-a distins printr-o creștere rapidă a comerțului blocului. În 2004, Mercosur a avut un produs intern brut de aproximativ 1,9 trilioane USD, în care lider a fost Brazilia cu un PIB de 1.375 USD. Țările Mercosur au avut o creștere economică de 3,2% în 2004, mai mare decât a Uniunii Europene, care a fost de 2,3%. Creșterea integrării regionale a fost serios afectată de dezechilibrul economic din Argentina și Brazilia. Fiind primele economii ale grupului ca mărime, au avut un puternic impact în Mercosur pe ansamblu. Totuși, țările mici din cadrul Mercosur au

avut și beneficii; în ciuda dependenței regionale de cele două mari economii, Paraguay și Uruguay au beneficiat de pe urma aderării la Mercosur.

Politica oficială a Mercosur este optimistă pentru viitorul economic în expansiunea grupului. Țările Mercosur sunt confruntate curent cu adaptări la economia nesigură și este evident că viitorii ani, probabil, vor aduce câteva schimbări importante. În ciuda acestor probleme, previziunile rămân pozitive și este de așteptat ca Mercosur se va reface și își va relua modelul de creștere sănătoasă a economiei țărilor membre.⁷

4. CONCLUZII

Provocări pentru America Latină

Promovarea coeziunii sociale este esențială în lupta împotriva sărăciei și a inegalităților. Regiunea Americii Latine se confruntă cu numeroase inegalități în materie de distribuție a bogăției și a veniturilor. Aceste inegalități reprezintă surse de excluziune și de instabilitate politică. Trebuie să se stimuleze crearea de locuri de muncă pentru a lupta în mod eficace împotriva șomajului. În sfârșit, este necesară consolidarea democrației și a drepturilor omului, inclusiv promovarea drepturilor femeilor, minorităților și popoarelor indigene, printr-o mai mare implicare a societății civile în dezbaterile politice.

Dinamizarea relațiilor economice reprezintă o altă provocare care poate fi abordată prin investiții, pentru a consolida capacitatea de inovare și competitivitatea în materie de infrastructuri, cercetare, dezvoltare tehnologică, educație, formare, mediu și gestionarea resurselor naturale. Relansarea schimburilor și a investițiilor între cele două regiuni este esențială pentru a susține creșterea economică și crearea de locuri de muncă, precum și pentru a lupta împotriva sărăciei.

Favorizarea cooperării este esențială pentru a face față provocărilor regionale și pentru a susține dezvoltarea durabilă. Această cooperare politică, economică și comercială trebuie să integreze dimensiunea socială și cea de mediu (schimbări climatice, apă, protecția biodiversității și combaterea despăduririlor).

Prima prioritate a programării regionale vizează **coeziunea socială** (reducerea sărăciei, a inegalităților și a excluziunii). Mai exact, aceasta vizează promovarea dezvoltării politicilor publice în sectoarele sociale, creșterea nivelului cheltuielilor și investițiilor publice în domeniul social, îmbunătățirea politicilor fiscale

⁷ R. Roett, Mercosur: Regional integration, world markets, New York, 2010.

și redistribuirea veniturilor, stimularea dialogului, schimbul de bune practici, exercitarea unei monitorizări comune și consolidarea luptei antidrog.

Integrarea regională, care vine în completarea abordării subregionale, reprezintă a doua prioritate a strategiei. Aceasta își propune să promoveze:

- activitățile rețelilor de operatori din sectorul comercial și investițional;
- dialogul și consolidarea capacităților instituționale în domeniul macroeconomic, politic, al standardelor, drepturilor omului, infrastructurilor, mediului etc., pentru a promova investițiile durabile și dezvoltarea durabilă;
- cooperarea, dialogul regional și schimbul de experiență și de bune practici cu privire la aspectele care țin de mediu și dezvoltarea durabilă (schimbări climatice, apă, biodiversitate și păduri);
- interconectivitatea și dialogul în domeniul reglementărilor;
- prioritățile regionale prin intermediul studiilor și al conferințelor.

A treia prioritate se referă la **investițiile în formarea de resurse umane și înțelegerea reciprocă**. Cooperarea se concentrează asupra îmbunătățirii învățământului superior și a competitivității în regiune (în special, prin programe de formare).

Trebuie să se dezvolte consultările și dialogul cu privire la instituirea și implementarea programelor regionale. Pentru a optimiza eficiența programelor, trebuie să se îmbunătățească vizibilitatea acestora și informarea în acest sens, precum și valorificarea rezultatelor obținute, prin promovarea complementarității și a sinergiilor, prin utilizarea unor instrumente adaptate, prin abordarea asimetriilor, prin asocierea actorilor publici și privați, ținând seama de aspectele transversale și încurajând o gestionare adecvată.

BIBLIOGRAFIE

- C. Eliana, Latin America's Economy: Diversity, Trends, and Conflicts, London, 2010.
R. Roett, Mercosur: Regional integration, world markets, New York, 2010.
W. Edwin, History Of Latin America: New Edition, London, 2009.
Atlas Geografic Mondial, Ed. a 5-a, București, 2009.
Latin American Economic Outlook – Transforming the State For Development, 2012.